

Za razbremenitev delovne žene

Iz poročila tov. Angele Ocepkove na plenumu Zveze ženskih društev Slovenije dne 22. aprila 1957.

V zvezi z današnjim položajem zaposlenih žena v družini, v poklicu in na delovnem mestu stopa v vsakdanjem življenju čedalje bolj v ospredje vprašanje, kako razbremeniti zaposlene žene. Zato je potrebno, da se na kratko seznanimo, kakšno je v tem pogledu stanje pri nas danes in kakšnih nalog bi kazalo, da se na tem področju lotimo v bodoče.

I. O VZGOJI PREBIVALSTVA ZA BOLJŠI NAČIN PREHRANJEVANJA

V zvezi s prosvetljevanjem prebivalstva je doslej veljala prva skrb vzgoji strokovnih ljudi in ustanavljanju posebnih ustanov za pospeševanje gospodinjstva. Republiškim in okrajnim zvezam je ob sodelovanju organizacij in oblastvenih organov slednjič uspelo, da so po vseh okrajih ustanovili Zavode za napredek gospodinjstva, ki ob pomoči organov družbenega upravljanja, organizacij in društev vodijo prosvetno pospeševalne akcije na področju prehrane. Uspehi tega dela se že kažejo v krajših seminarjih in številnih tečajih.

Tako je v pretekli zimski sezoni število tečajev in udeleženk naraslo, kar priča, da so potrebni in da se za to izobrazbo zanima veliko ljudi (preteklo leto je bilo 700 tečajev z 20 000 udeleženci). Pri tem ugotavljamo, da so na nekaterih tečajih seznanjali udeleženske s sodobnimi osnovami zdrave prehrane in z načinom pripravljanja te hrane. Ponekod pa se je poučevalo po starem, našim težnjam nasprotnem načinu. Vzrok temu je brez dvoma v pomanjkanju strokovnih predavateljev. Vendar ne moremo pustiti stvari tako, kot je, ne da bi poizkušali najti tudi iz tega položaja kak izhod. Zato je treba v bodoče poskrbeti, da bodo kadri pravilno razmeščeni in polno zaposleni v svoji stroki. Poleg strokovnjakov pa moramo zbirati priučene žene, absolventke enoletnih gospodinjskih šol, kmetijsko-gospodinjskih šol, njihovo znanje pa dopolnjevati v posebnih seminarjih.

Glede na to, da imamo te vrste strokovnih kadrov premalo, je naloga ženskih in drugih društev, da mobilizirajo žene in prevzamejo vsa organizacijska tehnična dela pri tečajih oziroma seminarjih. Tako bodo zelo razbremenile strokovni kader.

Ker je za sodoben in zdrav način prehranjevanja potrebno vsaj minimalno znanje iz zdravstva in higiene, naj bi naši državljani to znanje pridobivali tudi v tečajih pri pouku o zdravem načinu prehranjevanja itd., vse dokler otroci ne bodo dobili tega znanja že v osnovni šoli.

Poleg posebnih gospodinjskih tečajev pa imamo že nekaj let v zimskem času tudi kmetijsko-gospodinjske šole, ki jih je v Sloveniji 251, potem tečaje

Rdečega križa za kmečka dekleta in za delavke v tovarnah. Menimo, da je ta oblika pošolskega izobraževanja v normalni rasti, ki ob drugi izobrazbi daje tudi gospodinjsko izobrazbo. Zato naj se ti strokovni kadri, kar jih teren premore, usmerjajo prvenstveno v te tečaje.

Za načrtno gospodinjsko vzgojo in za vzgojo v zdravi prehrani je glavni odbor Zveze ženskih društev s pomočjo posebne komisije pripravil predlog za učni načrt o pouku gospodinjstva v osnovnih šolah in ga obravnavajo tudi že v Zveznem zavodu za proučevanje šolstva. Bogato osnovo za izdelavo tega predloga je dal pouk gospodinjstva v nekaterih šolah Slovenije.

Pogoje za praktične poskuse z gospodinjskim poukom v šolah je omogočilo predvsem dvoje: I. plenum Zveze ženskih društev Slovenije in številna posvetovanja o tem predmetu po okrajih, zlasti pa to, da so se na teren vrnile tovarišice aktivistke, ki so v Grobljah dokončale gospodinjsko šolo. In danes lahko trdimo, da je prvi poskus uspel: v tem šolskem letu se na 61 šolah (nižjih gimnazijah in osemletkah) v republiki poučuje gospodinjstvo. Pouk zaradi objektivnih težav ni še povsod na zadovoljivi višini, vendar vsebuje tista osnovna načela, ki jih je postavila naša organizacija. Pomen te dejavnosti, ki ne čaka, kaj bo predpisala nova šolska reforma, ni samo v konkretnih vzgojnih uspehih pri mladini, temveč tudi v tem, da smo za gospodinjski pouk pridobili mnogo zaveznikov v okrajnih prosvetnih organih, posebno pa starše. Naše gospodinjske učiteljice, Zavodi za napredek gospodinjstva in Zveza ženskih društev so se na ta način vključili v delo za praktično reformiranje naše osnovne šole. Mislim, da naš današnji plenum lahko zaključi edinole, da je treba s tem delom nadaljevati, in obenem izrazi priznanje tovarišicam učiteljicam, ki kot pionirke tega pouka na šolah rušijo stare predsodke in uresničujejo naše skupne težnje. Pospeševalno in izobraževalno delo pa zahteva strokovno literaturo, ki jo izdaja Centralni zavod za napredek gospodinjstva. To so knjižice, kot n. pr. »Preprosta kosila«, primerna za obratne menze, »Malice in še kaj« za šolske kuhinje, »Prehrana nosečnic«, »Koline«, »Dieta za sladkorne bolezni«, »Dieta pri želodčnih boleznih«, nadalje mesečnik »Sodobno gospodinjstvo«, ki tudi spremlja te probleme, in letak »Čuvajmo živila pred okvaro«. Naklada izdanih brošur je bila 42 000 izvodov, letakov 27 000 in »Sodobnega gospodinjstva« 108 000 izvodov, skupaj 177 000 izvodov naklade. Izšle bodo še brošure »Zelenjava in sadje za zimsko zalogo« in brošure, ki bodo prinesle dietne jedilnike za druge bolezni. Pri Prešernovi družbi bodo izšli »Jedilniki po letnih časih«. Zveza zadružnic je v založbi Kmečke knjige izdala knjigo »Več zelenjave, več zdravja« že v drugi nakladi po 6000 izvodov. Prav tako pa tudi »Naša žena« in dnevni tisk v svojih prilogah za dom in družino obravnavajo posamezna vprašanja o prehrani. Propagandno gradivo v listu »Sodobno gospodinjstvo« in omenjene brošure so ogromno pomagale strokovnim kadrom, ki praktično delajo na področju teh vprašanj, pa tudi raznim kolektivnim gospodinjstvom in ženam pri vsakdanji kuhi. Vendar je to gradivo do sedaj le delno zadostilo potrebam. Poudarjamo pa, da je pri bodočih izdajah te vrste posvetiti vso pozornost metodološki obdelavi učnega gradiva. Da bi v bodoče čim gospodarneje izkoristili strokovne moči in materialna sredstva, je med vsemi izdajatelji teh publikacij potrebno tesno sodelovanje.

II. KVALITETA IN PREHRAMBNI OBRATI, MENZE IN SOCIALNO ZDRAVSTVENE USTANOVE

V zvezi z zaključki s posvetovanja o prehrani, ki se nanašajo na izboljšanje prehrane v obratih družbene prehrane, je Centralni zavod za napredek gospodinjstva organiziral seminarje za strokovno osebje v menzah. Pripravil je tudi jedilnike za take obrate družbene prehrane. Pravkar pa proučuje organizacijo dela in racionalno opremo v menzah, ki je osnova za kvalitetnejšo in cenejšo hrano v teh obratih.

Glede na ugotovitve posvetovanja o nezadovoljivi kvaliteti in enoličnosti prehrane v menzah ter ugotovitve o obremenjenosti obstoječih menz pa moramo priznati, da se to stanje bistveno ni spremenilo. Ne moremo trditi, da ni bilo prizadevanja v tej smeri, saj so bile ustanovljene menze po sodobnih principih v Kranju, Trbovljah, Ljubljani in Mariboru. Tudi si že v obstoječih menzah prizadevajo, da se omogoči odnašanje hrane na dom. Glavni vzrok, da sedanje stanje menz še ni zadovoljivo, pa je v tem, ker ni prave jasnosti, kdo je dolžan ustanavljati in vzdrževati menze in iz kakšnih sredstev naj bi se ustanavljale.

Ne razpolagamo sicer s točnimi podatki o številu obratnih menz in številu njihovih koristnikov, vemo pa, da število menz in abonentov počasi le narašča. Da bi se izboljšala tudi hrana, ki jo obratne menze med delovnim časom delijo delavcem, je Centralni zavod za napredek gospodinjstva izdal brošuro »Preprosta kosila«, kot del svoje naloge v zvezi z obratnimi menzami. Še letos pa bo proučil njihovo organizacijo dela, pripravo hrane, skratka vse, kar vpliva na kvaliteto obratovanja, hrane in njene cene.

III. PROIZVODNJA IN POSREDOVANJE DEFICITNIH PREHRAMBNIH ARTIKLOV

Za večjo in boljšo proizvodnjo živil si veliko prizadeva Zveza zadružnic. V svojem načrtu, ki ga že izvajajo, skušajo predvsem povečati in izboljšati gojenje zelenjave, rejo perutnine, uvesti skušajo bolj higiensko predelavo mleka itd. Podčrtati pa moramo, da so žene zadružnice v svojih kmečkih gospodarstvih same dajale predloge za proizvodnjo nekaterih kmečkih proizvodov, ki dotlej po našem podeželju niso bili znani. Na številnih seminarjih in tečajih pa so kmečke žene in dekleta dobile strokovno pomoč za kmetijsko proizvodnjo ter sodobna navodila za pridelovanje in konzerviranje sadja, zelenjave, mesa ter pridobivanje brezalkoholnih sadnih sokov. Seveda so to šele prvi koraki, toda kmetijska proizvodnja po količini in raznovrstnosti vendarle že narašča.

Pozabiti pa ne smemo, da je prehrana le del problematike, ki zadeva našo družino. Pri izvajanju zaključkov s posvetovanja o prehrani smo vzporedno organizirali razne dejavnosti, ki ženo razbremenjujejo nekaterih del tudi v družini.

Položaj, v katerem so ženske pri nas danes, je bistveno drugačen, kot je bil pred desetimi leti oziroma pred vojno, saj je danes v delovnem razmerju tretjina vseh žensk v Sloveniji, pri čemer pa niso vštete kmečke žene. Med zaposlenimi je precejšnja večina poročenih žena, mater in obenem gospodinj. Število zaposlenih žensk pa bo predvidoma še naraščalo. Z možnostjo, da se v

tolikem številu vključujejo v proizvodnjo, smo pa mnoge med njimi dvojno obremenili, ker jim obenem nismo omogočili, da bi bile razbremenjene dela v družini. Tako so ženi ostala v glavnem vsa tista dela, ki jih je opravljala takrat, ko je bila sama doma in ji je bila skrb za družino osnovna in edina naloga. To stanje pa neugodno vpliva na ženo kot strokovno in javno delavko, vpliva na njen razvoj in jo, če je vrh tega še mati oziroma gospodinja v družini, vse to zdravstveno ogroža in čez mero izčrpava tudi fizično.

Vendar se je zadnji čas v tem pogledu vsaj po večjih centrih marsikaj le izboljšalo. »Non-stop« trgovine so čas dela prilagodile prostemu času delavcev, uvedlo se je odvažanje špecerije in mleka na dom, imamo tudi že dežurne stojnice na zelenjadnih tržiščih itd.

Toda današnji čas daje še vse več možnosti za razbremenitev ženske. Na pobudo ženskih zvez in društev je bilo v Sloveniji ustanovljenih nekaj gospodinjskih birojev, krpalnic, ponekod tudi pralnic, vrtcev, menz itd. Za določeno obdobje je ta dejavnost vsaj deloma pomagala reševati najnujnejše probleme. Ker se pa razmere pri nas vedno bolj normalizirajo, bo tudi ta vprašanja treba reševati načrtno in organizirano.

Sedanja gospodarska politika, ki že daje del družbenih sredstev za dvig življenjskega standarda in s tem obenem tudi za organizirano pomoč družini, nakazuje v organiziranju te dejavnosti drugačen razvoj. Družbena samouprava v tovarnah, občinah in stanovanjski skupnosti pa daje stvarno podlago za proučevanje, kakšna pomoč je zaposleni ženi potrebna.

S teh vidikov in po dosedanjih izkušnjah daje Zveza ženskih društev Slovenije v pretres naslednje oblike dejavnosti za razbremenitev zaposlene žene oziroma za pomoč družini.

1. Oblike in možnosti prehranjevanja izven družine

a) **Menze.** Predvsem bo treba tam, kjer to še ni, pravno urediti, da se obrati družbene prehrane po svojem položaju izenačijo z gospodinjstvi v privatnih družinah — to se pravi: cena za vodo, kurjavo, elektriko in plin mora biti tu in tam ista. Občinski ljudski odbori ne smejo menz smatrati za pridobitna podjetja, kar se tiče njihovih obveznosti do občinskih LO. Ugotoviti je, kdo je dolžan ustanavljati obrate družbene prehrane in od kod dobiti sredstva v ta namen. Posebno pažnjo je posvetiti kadru v obeh obratih. V večini primerov je to le priučen kader. Od tod tudi slaba in nezadovoljiva hrana, ker njene kalorične in biološke vrednosti največkrat niti ne preračunavajo.

b) **Privatna gospodinjstva, ki kuhajo za abonente.** Nekaj takih gospodinjstev je v Ljubljani, Mariboru in še po nekaterih drugih središčih. Lahko bi jih bilo pa več, če bi jih ponekod ne omejevali s previsokimi dajatvami. Mnenja smo, da je taka gospodinjstva treba razvijati. Marsikje namreč se ne izplača organizirati menzo, imamo pa ljudi, ki morajo iskati hrano izven doma, n. pr. učitelje, zdravstvene delavce, sezonske delavce itd.

Gostinska zbornica meni, da takih gospodinjstev ne kaže razvijati, ker ni možno nadzorstvo glede strokovnosti in snage. Ker pa imamo zavode za napredek gospodinjstva že po vseh okrajih, bi strokovne moči od tod lahko po sodobnih vidikih usmerjale gospodinjje, ki kuhajo za abonente. Zato predlagamo, da občinski ljudski odbori dajo posameznim gospodinjstvom, ki imajo

doma ustrezne higienske pogoje, možnost in pravico, da sprejemajo na hrano abonente. Taka gospodinjstva naj se na občini registrirajo, gospodinje same pa naj se hkrati obvežejo, da se bodo strokovno usposabljale, da bodo skrbele za red in snago ter nudile zadostno in zdravo prehrano. Higienska inspekcija pa naj bi imela pravico, da jih nadzira.

c) **Obratne menze.** Obrok hrane na delovnem mestu je velikega pomena za zdravje in delovno zmogljivost delavcev. Poleg tega pa bi obrok hrane med delovnim časom, če bi ga uvedli povsod, vplival tudi na vrstni red prehrane v družini. Tu mislimo na primere, kjer sta oba od staršev zaposlena in dobivata hrano na delovnem mestu, ter na otroke teh staršev, ki naj bi enega od glavnih obrokov hrane dobili v šoli. Tako bi zaposlena mati po vrnitvi z dela v poznih popoldanskih urah lahko v miru pripravila skupni družinski obrok. To vprašanje naj bi za svoje območje glede na potrebe in pogoje skupno reševali delavski sveti, sindikalne organizacije, oblastveni organi in družbene organizacije.

č) **Šolske kuhinje in šolske mlečne kuhinje.** Ta oblika prehranjevanja otrok je izredno važna za njih zdravje, obenem pa pomemben prispevek k razbremenitvi zaposlenih staršev.

Od vseh obratov družbene prehrane so se v letu 1956 najbolj razširile šolske kuhinje. Leta 1955, torej pred republiškim posvetovanjem o prehrani, je šolske kuhinje obiskovalo svojih 45 000 otrok, konec leta 1956 pa že okrog 101 000. V Sloveniji ima šolske kuhinje več kot tretjina šol. Poleg teh je še 27 šolskih kuhinj, kjer dobiva 4169 otrok kosilo. Tu seveda še niso vštete kuhinje dijaških domov in študentovske menze. Takšen porast šolskih mlečnih kuhinj je predvsem zasluga večje aktivnosti raznih družbenih organizacij, društev, občinskih ljudskih odborov, organov družbenega upravljanja, oblastvenih in drugih javnih organov ter organizacije Rdečega križa.

Mlečne kuhinje so izredno važna oblika dopolnilne prehrane za zdravje otrok, ki so bodisi socialno zdravstveno ogroženi ali pa so njih starši zaposleni. Zato moramo razmišljati, kako bi v bodoče uspešneje pomagali takim otrokom ali otrokom, ki so oddaljeni od šol in nimajo urejene prehrane.

Posebno skrb moramo posvetiti doraščajoči mladini, zlasti vajencem in srednješolcem. Sporazumno z gospodarskimi organizacijami in obrtnimi zbornicami je treba rešiti problem vajenske mladine. Ponekod so v tem pogledu dosegli že lepe uspehe. (Tako n. pr. v Kočevju, kjer imajo vsi vajenci topel dopolnilni obrok malice med delovnim časom.) — Izkušnje v zadnjem letu pa kažejo na veliko iniciativo državljanov samih, ki so pod najtežjimi pogoji in ob pomanjkanju osnovnih sredstev, zlasti prostorov, opreme in posode, organizirali veliko število šolskih kuhinj.

Naša prva naloga v bodoče pa bi morala biti, da organiziramo šolske kuhinje s polnim obrokom hrane, in to predvsem v industrijskih središčih in mestih. Tako bi najhitreje dvignili življenjski standard naše delavske in nameščenske družine.

Bodoča šolska kuhinja mora postati naša stalna oblika pomoči otrokom zaposlenih staršev in otrokom, ki so oddaljeni od šole. Poskrbeti bi tudi morali, da bi otroci zaposlenih staršev opravili šolske dolžnosti v okviru šole pod nadzorstvom pedagoškega kadra. V ta namen bi v mestih in industrijskih centrih bilo treba na vsaki šoli dobiti primeren prostor ali šolski vrtec, in to prvenstveno za otroke, kjer sta od staršev zaposlena oba.

S šolskimi kuhinjami bomo obenem iz leta v leto utrjevali materialno podlago, ki bo priprava za praktičen pouk domačega gospodinjstva, kakršnega uvaja vrsta šol širom po Sloveniji. Praktična vzgoja učencev pa bo eden izmed osnovnih momentov za uspešnejši pouk v novi reformirani šoli.

Za neoviran nadaljnji razvoj obojih šolskih kuhinj pa bo treba zadevno uredbo iz leta 1949 spremeniti oziroma dopolniti. Poleg upravne in notranje ureditve ter funkcije same naj predvideva tudi strokovni nadzor in pomoč s strani zavodov za napredek gospodinjstva ter nadzor nad higienskim poslovanjem šolskih kuhinj. Nadalje naj predvideva potrebne osnovne finančne obveznosti ustanovitelja, množičnim organizacijam in društvom pa naj dopusti široke možnosti za zbiranje potrebnih sredstev, vse dokler izdatkov za funkcionalne stroške šolskih kuhinj ne bo mogoče predvideti v rednih proračunskih sredstvih.

2. Doprinos trgovinske mreže k razbremenitvi žene

V nekaterih večjih krajih smo uvedli že stari način postrežbe — donašanje špecerije in mleka na domove. Trgovska mreža naj bi v bodoče to delo sprejela v sestavni del postrežbe. S tem pa še daleč niso izčrpane vse možnosti. Odprtih je še cela vrsta vprašanj. — Predvsem naj bi trgovinska zbornica ob pomoči potrošniških svetov, stanovanjskih skupnosti in družbenih organizacij v bodoče proučila in reševala vprašanje, kot je pravilna in smotrna razmestitev trgovin, v katerih morajo ljudje kupovati blago vsak dan. To so špecerijske in zelenjavne trgovine, mlekarne, prodajalne kruha in mesnice, ki naj bodo po lokaciji čimbolj strnjene, da potrošnik s potjo ne izgubi preveč časa.

Dalje bi bilo nujno potrebno organizirati prodajo na pol pripravljenih živil, zelenjave, mesa, juh in nekaterih močnatih izdelkov. V ta namen bi kazalo pač ugotoviti, kaj vse se da za prehrano ljudi že v industrijski proizvodnji predelati v na pol pripravljeno hrano.

Na trgu je čedalje večja izbira raznih gospodinjskih proizvodov in pripomočkov, kot n. pr. pralni praški, umetne mase, vlakna itd. Treba bo potrošnike vzgojiti, da bodo ta sredstva znali tudi uporabljati, saj je končni njihov namen vendar razbremenitev gospodinje. Zato je z njimi treba potrošnike seznaniti. Tu nam mnogo lahko pomagajo tisk, radio, predavanja in demonstracije v neposredni bližini potrošnikov.

Marsikaj tega in še drugega bi uspešno lahko rešili potrošniški sveti. Žal se ti največkrat ukvarjajo le z notranjimi problemi trgovine, premalo pa s koristimi potrošnikov. Zato po pravici pričakujemo od žena, da same s svojimi pobudami aktivneje posežejo v delo potrošniških svetov in v čim primernejši obliki posredujejo svoje težnje.

3. Skrb za otroke med odsotnostjo zaposlene matere

V družini, kjer sta zaposlena oče in mati, pa je poleg prehrane prav tako pereč tudi problem, komu in kje pustiti v varstvo otroke, dokler sta onadva na delu.

Reševanje tega vprašanja samo z vrtci in jaslami se nam zdi nekoliko preozko. Prav gotovo ne podcenjujemo teh ustanov, saj so potrebne, toda s svojo ureditvijo ne zadovoljujejo vseh raznovrstnih potreb sodobnega življenja in tudi drage so.

Na raznih mestih je bilo predloženih že več načinov, kako bi kazalo čim uspešneje reševati družbeno skrb za otroke med odsotnostjo zaposlenih staršev bodisi v mestu ali na vasi.

V Sloveniji imamo vrsto industrijskih centrov, kamor se vozijo na delo delavci iz okoliških krajev, kjer vsaka družina po svoje rešuje probleme v zvezi z varstvom otrok. Vsekakor tod ne moremo reševati zadevnega vprašanja na isti način kakor v strnjem naselju, kjer že imamo vsaj nekaj organiziranih vrtcev s celodnevno oskrbo.

Poleg tega pa se kaže tudi še potreba po organizirani javni službi za čuvanje in vzgojo otrok v različnih oblikah, kot so dnevni vrtci brez hrane, organizirani sprehodi predšolskih in šolskih otrok, čuvanje dojenčkov, vodenje malih otrok na zrak ob sončnih urah, ko je mati na delu, nadalje pomoč materam z več otroki zlasti v primeru bolezni in v izrednih družinskih okoliščinah. Potem nadzor nad otroki na igriščih, kjer bi matere lahko pustile otroke, ko gredo po opravkih, čuvanje otrok v stanovanjih ob večerih in ob raznih drugih prilikah, ko morajo starši z doma. — Končno je tu še problem šolskega otroka glede nadzora in pomoči pri učenju. Mati morda ne utegne ali pa mu s svojim znanjem tudi ne more pomagati, ker je današnja šola, zlasti v višjih razredih zahtevnejša, kakor je bila nekoč.

Razne vrste takšne pomoči proti plačilu bi v večjih centrih lahko razvili s pomočjo študentske organizacije in drugih primernih ljudi. Na posvetovanju o izobraževanju staršev je tov. Vida Tomšičeva nakazala sledečo rešitev: »Stanovanjska skupnost je sposobna zaposliti celo vrsto starejših, že upokojenih ljudi, in sicer pri raznih administrativnih delih, pri čuvanju otrok ponoči itd. S tem jim bomo dali občutek potrebnosti in večje človeške vrednosti, potem ko so že izgubili sposobnost, da bi še nadalje delali na svojem delovnem mestu.«

Za delo z otroki na terenu pa je največja ovira — pomanjkanje primernih prostorov. Zato bi pri vseh novih gradnjah, ki rasto v novih naseljih, morali na to misliti ter planirati samo za otroke enega ali več prostorov, kjer bi se večji učili, manjši pa v njih prebili čas ob slabem vremenu. Predvideti bi bilo treba tudi igrišča, ob njih pa postaviti lopo, kjer bi otroci bili lahko ob slabem vremenu.

Gre za celo kopico problemov. Zato bi bilo priporočljivo, da se v ta namen zberejo strokovnjaki, ki se že pečajo s temi vprašanji, predvsem pa zdravstveni in pedagoški delavci, psihologi in arhitekti ter vse tiste družbene organizacije, ki jim je do rešitve teh vprašanj (Zveza prijateljev mladine, Zveza ženskih društev itd.). Ob upoštevanju dosedanjih pobud in izkušenj naj bi proučili razpoložljive možnosti in zasnovali načrt za ureditev navedenih vprašanj.

Misliti bi bilo tudi na to, od kod naj bi se v ta namen stekala potrebna sredstva.

Ob vsem tem bi pa vendarle ne bilo prav, če bi čakali na neke idealne pogoje, ki bodo za naše gospodarstvo sprejemljivi šele kdaj v bodoče. Izhajati moramo iz potreb terena in si prizadevati, da v skupni akciji najdemo primerne oblike, ki so izvedljive tudi že v sedANJI situaciji.

4. Konfekcijska oblačila — vsaj za otroke

Mnogo dela, skrbi, časa in tudi denarja bi si matere prihranile, če bi v trgovini dobile ustrezna že izdelana oblačila vrst in za otroke vseh starosti. Zveza prijateljev mladine in Zveza ženskih društev s Centralnim zavodom za napredek gospodinjstva sta že proučili in še proučujeta kroje in blago, ki bi bilo primerno za otroška oblačila. Tudi so po večjih središčih v ta namen urejene šivalnice, ki pa same ne morejo zadovoljiti stvarnih potreb. Zato bi bilo potrebno, da to dejavnost prevzame večja obrtna proizvodnja z mehaniziranimi obrati. Tako bi se izdelki zelo pocenili. Tu čaka tovarne po naših tekstilnih industrijskih centrih hvaležna naloga. Obrt pa naj bi izdelavo ustrezne otroške konfekcije razvila vsaj v tolikšni meri, kot ji je to uspelo pri konfekciji za odrasle.

5. Servisna služba za pomoč družini

Takšno službo imajo nekatera večja središča Slovenije deloma že urejeno. Glavne dejavnosti te službe so: posredovanje delavk za delo v družini, za pranje, krpanje, likanje, pospravljanje stanovanj, v manjšem obsegu tudi izdelovanje otroških oblačil in razna šiviljska dela, čuvanje otrok ipd. Naj tu omenimo, da so v Trbovljah ustanovili javno pralnico, opremljeno s pralnimi stroji. Semkaj hodijo prat po določenem vrstnem redu gospodinje same. V Postojni pa nameravajo servisno službo razširiti tudi na nego bolnikov in starih ljudi.

Seveda pa si moramo prizadevati, da dejavnosti servisne službe v navedenih smereh še izpopolnimo, jih kvalitetno dvignemo in usluge pocenimo. To bo pa mogoče le, če v ta namen strokovno usposobimo kadre ter vse delo čim smotrneje organiziramo in mehaniziramo.

Ker se ekonomski institut in sindikati komunalnih delavcev v zadnjem času zelo zanimajo za te vrste dejavnosti in proučujejo tudi možnosti, kako to službo pravilno opredeliti in ji dati pravno osnovo, zato predlagamo:

a) Da se uredi status te službe, ki ni pridobitna dejavnost in je zato ne gre istovetiti s proizvodno obrtno dejavnostjo.

b) Uredba naj predvidi, kdo je dolžan ustanavljati te službe ter jih izpopolnjevati in razvijati.

c) Vso to dejavnost naj vodi organ družbenega upravljanja ob sodelovanju koristnikov, družbenih organizacij in članov kolektiva.

Z navedenimi dejavnostmi servisne službe pa še niso izčrpane vse oblike pomoči, ki jo lahko nudimo družini. V mislih imamo še organizirano medsebojno pomoč v večjih stanovanjskih hišah, naseljih in komunalnih skupnostih. Tod žive razni upokoenci, študentje in gospodinje, ki od časa do časa v drugih družinah opravljajo določeno delo, kot je n. pr. čuvanje otrok, pranje, čiščenje stanovanja, sekanje drv, donašanje premoga itd.

Kakšna bo organizacijska oblika te medsebojne pomoči, v naprej pač ni mogoče predvideti. Razvijala se bo ob dejanskih potrebah in možnostih. Stanovanjske skupnosti oziroma hišne svete pa čaka naloga, da organizirajo to vrsto pomoči in opravljanje teh poslov poverijo primernim ljudem. Seveda bi se pa organizacija te službe ne smela komplicirati z administrativnimi posegi, n. pr. z obvezno registracijo te službe, s predpisovanjem kakih dajatev družbi itd.

Sklep

Ko zaključujemo to poročilo, bi želeli poudariti še eno! Ustavili smo se pri uspehih, ki smo jih že dosegli, toda še večja je vrsta vprašanj, ki nas čakajo v neposredni bodočnosti in katerih rešitev ne trpi odloga. Moramo si pa prizadevati, da javnost pride do spoznanja, da je reševanje teh problemov stvar celotne naše družbe, predvsem pa političnih in družbenih organizacij, ki se v skrbi za človeka borijo za napredek skupnosti.

Kor

Zveza prijateljev r stalno in čimbolj načr vzgoji. Staršem želi po o otroku.

Izobraževanje star za zavestno dru ljanju tistih ustanov, šol, telesnovzgojnih dr

skih skupnosti. S svojo zavestno družbeno aktivnostjo bodo starši lahko neposredno vplivali na izboljšanje svojega položaja in položaja svojih otrok.

Drugič bodo starši pod vplivom novih spoznanj o družbi, o družini itd. spremenili in izboljšali tudi svoj odnos do sočloveka, svoje medsebojne odnose in tako tudi odnos do otrok.

Da bi ta izredna, obširna in zahtevna naloga dobila trajno obliko, da bi se tudi dobro izvajala, snuje Zveza prijateljev mladine pri okrajnih odborih prijateljev mladine Komisijo za vprašanja družine. Ponekod so te komisije že dokaj aktivne in s svojimi dosedanjimi uspehi živ dokaz, da so to dejavnost starši toplo sprejeli. Drugod zopet pa so društva pred težko nalogo, ker delo komisij zahteva predvsem dobro sestavo. Člani komisije morajo namreč poleg lastnega nagiba za te vrste udejstvovanje imeti tudi določeno strokovno in moralno-politično kvalifikacijo. Poleg dobrih pedagogov, ki so si z raznimi predavanji in ob neposrednem delu s starši pridobili ugled, pa bodo za delo komisije zelo dobrodošli psiholog, dober zdravnik in medicinska sestra, zlasti če gre za dvoje takšnih zdravstvenih delavcev, ki jima starši povsem zaupajo, ne le v zdravstvenih, marveč tudi v svojih osebnih težavah. Medicinske sestre in babice, ki po svoji službeni dolžnosti stalno obiskujejo družine, pa bi kot članice komisije posredovale različno aktualno problematiko družin ter s tem nudile možnost za realno in bogato delo pri izobraževanju in vzgajanju staršev. Njim bi se pridružili še posamezniki iz zavodov ali društev za pospeševanje gospodinjstva oziroma za pomoč ženi in družini, pa bi lahko dajali pobude za izobraževanje staršev v tej smeri. Za delo te komisije so pomembni odgovorni ljudje s sodišč in iz notranje uprave, ki poznajo probleme mladih delinkventov, zakonskih razvez itd.

žini

osredno staršem samim stnem izobraževanju in ružbi, človeku, zlasti pa

naj jih usposablja sodelovanje pri uprav o, in to od jasli, vrtcev, i zavodov do stanovanj-